

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова
Інститут філософської освіти і науки

1834/2009 – 175 років НПУ імені М.П.Драгоманова

6.030100. Релігієзнавство (практична психологія)

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ФАХОВОЇ
ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ**

Київ - 2008

УДК
ББК

Навчально-методичний комплекс фахової підготовки бакалаврів спеціальності 6.030100 „Релігієзнавство (практична психологія)” / За ред. В.Д.Бондаренка, І.І.Дробота. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2008. - 474 с.

У навчально-методичному комплексі пропонується структура і зміст навчальних дисциплін фахової підготовки студентів I-III курсів за спеціальністю 6.030100 „Релігієзнавство (практична психологія)”.

Виокремлено тематичні плани, зміст, типи лекційних, семінарських і практичних занять, запропоновані завдання для самостійної та індивідуальної роботи, основна і додаткова література, форми та зміст контролю засвоєння теоретичного і практичного матеріалу згідно з вимогами Болонського процесу щодо навчання студентів у вищих навчальних закладах.

Навчально-методичний комплекс розрахований на викладачів і студентів усіх форм навчання вищої школи Міністерства освіти і науки України.

Рецензенти:

Лубський В.І. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри релігієзнавства Київського національного університету імені Т.Г.Шевченка;

Яроцький П.Л. – доктор філософських наук, професор, провідний співробітник Інституту філософії імені Г.С.Сковороди АН України;

Булах І.С. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичної та консультативної психології НПУ імені М.П.Драгоманова.

Комп'ютерна верстка:

Темрук О.В. – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології Інституту філософської освіти і науки НПУ імені М.П.Драгоманова.

Рекомендовано Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (протокол № від грудня 2007 р.)

ISBN_____

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
Вступ до релігієзнавства (д. філос. н., проф. М.М.Закович).....	5
Історія релігій (к. філос. н., доц. Т.А.Борозенець).....	15
Етика (к. філос. н., доц. О.П.Магеря).....	63
Філософська пропедевтика (к. філос. н., доц. Г.О.Остапчук).....	74
Основи красномовства (к. філос. н., доц. Г.О.Остапчук).....	88
Риторика (к. філос. н., доц. Г.О.Остапчук).....	100
Логіка (д. філос. н., проф. Н.Г.Мозгова; викл. Г.Б.Бик).....	111
Загальна психологія з практикумом (к. психол. н., проф. Л.В.Долинська; к. психол. н., ст.викл. О.В.Темрук).....	120
Географія релігій (к. філос. н., доц. Т.А.Борозенець).....	143
Релігійна віросповідна література (д. філос. н., проф. М.М.Закович).....	155
Історія філософії в Україні (д. філос. н., проф. Н.Г.Мозгова; к. філос. н., проф. Ю.О.Федів).....	163
Історія зарубіжної філософії (д. філос. н., проф. Г.І.Волинка; к. філос. н., доц. Б.К.Матюшко; к. філос. н., ст. викл. Т.П.Глушко).....	180
Вікова та педагогічна психологія (к. психол. н., проф. Т.М.Лисянська).....	234
Психологічна служба в системі освіти (к. психол. н., доц. О.В.Строяновська).....	257
Історія психології (к. психол. н., проф. Л.М.Зінченко).....	273
Релігійна етика та аксіологія (к. філос. н., доц. О.П.Магеря).....	288
Порівняльне релігієзнавство (викл. В.Л.Хромець).....	302
Християнство в історії та культурі України (к. філос. н., ст. викл. Л.Д.Владиченко; викл. В.Л.Хромець).....	313
Релігієзнавча думка в Україні (к. філос. н., ст. викл. О.С.Кисельов; викл. В.Л.Хромець).....	325
Релігійна культурологія (к. пед. н., ст. викл. Є.В.Більченко).....	335
Методика викладання релігієзнавства (к. філос. н., доц. Т.О.Котлярова; к. пед. н., ст. викл. Є.В.Більченко).....	360
Філософія релігії (к. філос. н., доц. І. Г.Немчинов).....	374
Релігійна філософія (к. філос. н., доц. і. Г.Немчинов).....	380
Історіософія (к. іст. н., доц. Т.А.Стоян).....	399
Соціальна психологія (к. психол. н., проф. Л.В.Долинська; к. психол. н., доц. С.О.Ставицька; к. психол. н., доц. Н.В.Андріяшина).....	418
Основи психодіагностики (к. психол. н., проф. Л.В.Долинська; к. психол. н., доц. О.Б.Мельничук).....	436
Основи конфліктології (к. психол. н., доц. Л.П.Матяш-Заяц; викл. Н.В.Свинарчук).....	460

РЕЛІГІЄЗНАВЧА ДУМКА В УКРАЇНІ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

На курс "Релігієзнавча думка в Україні" відводиться 72 години. З них 16 годин лекційних, 12 – семінарських, 12 – індивідуальна робота, 32 – самостійна робота. Семестр викладання – згідно навчального плану. Форма контролю – залік. Навчальна програма побудована з урахуванням вимог кредитно-модульної системи та державного стандарту вищої освіти.

Метою спецкурсу є вивчення основних положень релігієзнавчої думки України, а також її етапів становлення та функціонування. Курс орієнтований на вироблення у студентів навичок критичного мислення та аналізу літератури.

Вивчаючи курс "Релігієзнавча думка в Україні", студент повинен знати: основні ідеї, концепції та проблеми релігієзнавчої думки в Україні. Даний курс передбачає загальне ознайомлення студентів із історією релігії та культури України, вивчення першоджерелами української філософії, богослов'я та релігієзнавства.

У процесі вивчення курсу студент повинен уміти проаналізувати концепції, теорії, проблеми української релігієзнавчої думки, чітко пояснити різницю між релігієзнавчою думкою, релігієзнавством та богослов'ям, подати загальну характеристику основних першоджерел українського релігієзнавства.

II. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№, п/п	Назва модулів і тем	Всього	СРС	Аудиторна робота			
				Разом	Лек.	Сем.	Інд. роб.
Модуль I. Проблема вивчення та перші етапи релігієзнавчої думки в Україні							
1.	Курс «Релігієзнавча думка в Україні» як навчальна дисципліна.	12	4	4	2	-	2
2.	Елементи релігієзнавчого знання у богословській, філософській та суспільно-політичній думці на території України XI - XVII ст.	12	4	4	2	-	2
3.	Релігієзнавча проблематика у суспільно-політичній та філософській думці XIX- поч. XX ст.	12	4	4	2	2	-
Модуль II. Становлення та функціонування українського релігієзнавства -							
4.	Дослідження історії релігії у кінці XIX – першій пол. XX ст.	12	4	4	2	2	-
5.	Систематичне дослідження релігії у творчій спадщині В.Боголюбова	12	4	4	2	2	-
6.	Специфіка релігієзнавчих досліджень у працях вчених за радянської доби	12	4	4	2	2	-
7.	Дослідження історії християнства в українській діаспорі у XX ст.	12	4	4	2	2	-
8.	Українське релігієзнавство періоду незалежності України	12	4	4	2	2	-
	ВСЬОГО	96	32	32	16	12	4

III. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Модуль I. ПРОБЛЕМА ВИВЧЕННЯ ТА ПЕРШІ ЕТАПИ РЕЛІГІЄЗНАВЧОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ

Тема 1. Курс «Релігієзнавча думка в Україні» як навчальна дисципліна

- Предмет, завдання і структура курсу.
- Загальна характеристика джерельної бази.
- Методологічні засади навчальної дисципліни.

- Релігієзнавча думка України в контексті світового релігієзнавства.
- Курс «Релігієзнавча думка в Україні» у системі релігієзнавчої освіти.

Терміни та поняття: Релігієзнавча думка, релігієзнавство, релігієзнавче дослідження, джерельна база, методологія, методологічні засади навчальної дисципліни, релігієзнавча освіта.

Теми доповідей і рефератів

1. Теоретико-методологічні засади дослідження релігієзнавчої думки в Україні.
2. Історичні етапи становлення вітчизняного релігієзнавства.
3. Критерії виокремлення релігієзнавчої проблематики у богословській літературі.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. З'ясуйте специфічні риси української релігієзнавчої думки.
2. Охарактеризуйте зв'язок релігієзнавчої науки з релігієзнавчою освітою.
3. У чому складність виявлення елементів релігієзнавчого знання у богословській, філософській та суспільно-політичній думці?

Рекомендована література: 1, 2, 4, 10, 11, 18, 30, 33, 61, 76, 77.

Тема 2. Елементи релігієзнавчого знання у богословській, філософській та суспільно-політичній думці на території України XI - XVII ст.

- Нормативний підхід у характеристиці язичництва у літературних пам'ятках Київської Русі.
- Етнорелігійна складова православно-католицької полеміки кінця XVI - початку XVII ст.
- Проблема співвідношення віри та розуму як предмет філософсько-богословської рефлексії викладачів Києво-Могилянської академії.
- Виявлення внутрішньої та зовнішньої складових релігії у концепції Г.Сковороди.

Терміни та поняття: язичництво, ідолопоклонство, істинна релігія, полемічна література, нормативний та дескриптивний підходи, богослов'я, схоластика, унія, русичи, братства, етнорелігійна спільнота, віра, розум, біблійна екзегетика, Біблія.

Теми доповідей і рефератів

1. «Релігія істинна» та «релігія закону» у творі Іларіона Київського «Слово про Закон і благодать».
2. Зв'язок православної віри та руського народу у творчій спадщині І.Вишенського.
3. Розуміння феномену віри у творах Ф.Прокоповича.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Проаналізуйте аргументи Володимира Великого при виборі релігії згідно з «Повістю врем'яних літ».
2. З'ясуйте головні риси полемічної літератури доберестейського періоду.
3. Дайте характеристику біблійної екзегетики Г.Сковороди.

Рекомендована література: 1, 4, 11, 24, 32, 33, 37, 76, 77.

Тема 3. Релігієзнавча проблематика у суспільно-політичній та філософській думці XIX- поч. XX ст.

- Дослідження слов'янської міфології М. Костомаровим.
- Проблеми філософії релігії у творчості П. Юркевича.
- Проблема релігії у контексті лінгвістичної теорії О. Потебні.
- Релігія як продукт культурно-історичного процесу у творчості М. Драгоманова.
- Релігієзнавча проблематика у спадщині І. Франка.
- Реконструкція світогляду та міфологічних уявлень давніх слов'ян у творчості І. Нечуя-Левицького.

Терміни та поняття: міф, міфологія, філософія релігії, докази буття Бога, вербальна магія, релігійний культ, мова і релігія, виникнення та розвиток релігії, функції релігії, структура релігії, атеїзм, вільнодумство, ментальність, релігійний світогляд.

План семінарського заняття

Семінарське заняття за працею І.Франка «Сотворення світу»:

1. Конфронтація релігії та науки.
2. Проблема авторства П'ятикнижжя Мойсея.
3. Аналіз творення світу за Старим Завітом.
4. Спільні риси космологічних уявлень в давніх релігіях Близького Сходу.

Теми доповідей і рефератів

1. Докази буття Бога у П. Юркевича.
2. Порівняння характеристика досліджень слов'янської міфології М. Костомарова та І. Нечуя-Левицького.
3. О.Потебня як представник «міфологічної школи».

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Проаналізуйте особливості розуміння феномена релігії у М.Драгоманова.
2. З'ясуйте, які характерні риси релігії виділяв І.Франко.
3. Розкрийте гносеологічні мотиви формування релігійного культу згідно О.Потебні.

Рекомендована література: 7, 8, 11, 12, 13, 21, 28, 29, 33, 35, 36, 47, 54, 72, 73, 74, 78, 79.

Модуль II. СТАНОВЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО РЕЛІГІЄЗНАВСТВА

Тема 4. Дослідження історії релігії у кінці XIX - першій пол. XX ст.

- Дослідження історії релігії та релігійної думки в Україні М. Грушевським.
- Осмислення ролі релігії у суспільному житті у спадщині В. Липинського.
- Історія релігії та церкви у творчому спадку І. Огієнка.
- Дослідження історії християнства та гностицизму М. Посновим.
- Релігія у формуванні національної свідомості українців у творчості А. Річинського.
- Ісламознавчі дослідження А. Кримського.

Терміни та поняття: історія релігії, релігійна думка, роль релігії, історія церкви, гностицизм, релігійна свідомість, дохристиянські вірування, ісламознавство, принцип історизму, етнос, нація, іслам, Коран, сура.

План семінарського заняття

Семінарське заняття за працею М. Поснова «Гностицизм II-го століття та перемога християнства над ним»

1. Специфічні риси дохристиянського гностицизму.
2. Спільні та відмінні риси східного та західного гностицизму.
3. Причини перемоги християнства гностицизму.

Теми доповідей і рефератів

1. Характеристика сектантських рухів XIX ст. в Україні у викладі М.Грушевського.
2. Специфічні риси українського православія за І.Огієнка.
3. Релігійний чинник у формуванні національної ідентичності у працях В.Липинського та А.Річинським.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Розкрийте основні ідеї спільної праці М.Грушевського та Левицького О. «Розвідки про церковні відносини на Україні-Руси XVI-XVIII в.».
2. Розкрийте основні ідеї праці А.Кримського «Мусульманство і його будучність».
3. Розкрийте причини розділення християнської церкви 1054 р. у викладі М.Поснова.

Рекомендована література: 4, 5, 14, 15, 21, 22, 25, 26, 27, 31, 39, 40, 46, 48, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 63, 64, 66.

Тема 5. Систематичне дослідження релігії у творчій спадщині М. Боголюбова

- Філософія релігії та богословська апологетика як способи осягнення релігії.
- Структура, методи та характер дослідження філософії релігії.
- Проблема класифікації релігій.

Терміни та поняття: філософія релігії, богословська апологетика, структура, метод, підхід, об'єктивність, типологізація, класифікація, соціологія релігії, психологія релігії, етнологічний метод дослідження релігії, революціонізм.

План семінарського заняття

Семінарське заняття за працею М. Боголюбова «Філософія релігії»

1. Принципи дослідження філософії релігії.
2. Історичні та онтологічні напрями дослідження релігії.
3. Обґрунтування актуальності соціологічного методу дослідження релігії.

Теми доповідей і рефератів

1. Критика соціологічної концепції релігії Е. Дюргейма М. Боголюбовим.
2. Докази буття Бога у викладі М. Боголюбова.
3. Цінність релігії у М. Боголюбова.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Розкрийте обмеженість атеїстичного та богословського підходів у вивченні релігії.
2. Проаналізуйте розуміння сутності релігії М. Боголюбовим.
3. Виявіть суперечливість революціоністської концепції походження релігії.

Рекомендована література: 3, 23, 43, 44, 45, 65, 75.

Тема 6. Специфіка релігієзнавчих досліджень у працях вчених радянської доби

- Релігієзнавство у структурі наукового атеїзму.
- Характерні риси науки про релігію в УРСР.
- Проблема з'ясування коренів релігії.
- Виявлення сутності та структури релігії.
- Функціональний прояв релігії.
- Історичні типи та форми релігії.

Терміни та поняття: науковий атеїзм, релігієзнавство, корені релігії, сутність релігії, структура релігії, функції релігії, форми релігії, типи релігії, марксизм.

План семінарського заняття

Семінарське заняття за працею Є. Дулумана «Релігія як соціально-історичний феномен»

1. Релігія як форма суспільної свідомості.
2. Складові елементи релігії.
3. Генезис та відтворення релігії.

Теми доповідей і рефератів

1. Зміст та характер релігійної свідомості за Б. Лобовиком.
2. Критика буржуазних концепцій релігій радянськими дослідниками в УРСР.
3. Теоретичний та буденний рівні релігійної свідомості.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. З'ясуйте місце релігії у соціалістичному суспільстві з точки зору дослідників релігії УРСР.
2. Проаналізуйте місце поняття надприродне у релігієзнавчій спадщині науковців УРСР.
3. Виявіть зв'язок між соціальним прогресом та майбутнім релігій.

Рекомендована література: 1, 9, 16, 60.

Тема 7. Дослідження історії християнства в українській діаспорі у XX ст.

- Особливості дослідження історії християнства в українській діаспорі.
- Проблема хрещення Київської Русі: факти та оцінки.
- Аналіз причин та наслідків Берестейської унії.

- Підпорядкування Київської митрополії Московській патріархії: причини та наслідки.

Терміни та поняття: історія християнства, хрещення, Берестейська унія, Київська митрополія, Московська патріархія, національна ідея, греко-католицизм, римо-католицизм, православ'я,

План семінарського заняття

Семінарське заняття за працею Ю. Федоріва «Історія Церкви в Україні»

1. Хрещення Русі та заснування київської митрополії.
2. Криза православної церкви у XVI ст.
3. Передумови та наслідки підпорядкування Київської митрополії Московській патріархії.

Теми доповідей і рефератів

1. Історія папства екуменічної доби у І. Нагаєвського.
2. Відновлення православної Київської митрополії після Берестейської унії Д. Дорошенко.
3. Українська церква між Сходом і Заходом у викладі Г. Лужницького.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. З'ясуйте обґрунтованість теорії про Аскольдове хрещення Київської Русі.
2. Виявіть передумови появи українського православного автокефального руху.
3. Розкрийте кризові явища православної церкви на території України у період між Флоретійською та Берестеською уніями.

Рекомендована література: 6, 20, 34, 41, 42, 62, 77, 80.

Тема 8. Українське релігієзнавство періоду незалежності України

- Інституалізація українського релігієзнавства: виникнення наукових та навчальних центрів.
- Критичне переосмислення наукових здобутків радянської доби.
- Проблемне поле сучасних релігієзнавчих досліджень в Україні.

Терміни та поняття: українське релігієзнавство, інституалізація, навчальний центр, науковий центр, критичне переосмислення, методологія, структурний поділ релігієзнавства, академічне релігієзнавство, конфесійне релігієзнавство, практичне релігієзнавство, толерантність, методологічний плюралізм.

План семінарського заняття

Семінарське заняття за підручником «Академічне релігієзнавство» за ред. проф. А. Колодного

1. Філософія релігії: з'ясування раціонального потенціалу феномену релігії.
2. Феноменологія релігії: виявлення аісторичної (універсальної) структури релігії.
3. Релігійні почуття, переживання та досвід як основні проблеми дослідження психологія релігії.
4. Функціонування релігії у суспільстві як основний предмет соціології релігії.
5. Історія релігії: дослідження історичних форм релігії та взаємозв'язків між ними.

Теми доповідей і рефератів

1. Державно-церковні відносини сучасної України.
2. Дослідження нових релігійних рухів у сучасній Україні.
3. Дослідження проблемних аспектів міжконфесійних відносин в Україні.
4. Дослідження взаємовпливу релігії і етносу в українському академічному релігієзнавству.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. З'ясуйте предмет та об'єкт релігієзнавства у розумінні українським дослідниками.
2. Розкрийте понятійно-категоріальний апарат українського академічного релігієзнавства.
3. Проаналізуйте взаємодію релігієзнавства та теології в Україні

Рекомендована література: 1, 2, 12, 30, 49, 50, 51, 61, 67, 68, 70, 71.

IV. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№	Види діяльності	Коефіцієнт (вартість) виду	Кількість робіт	Результат
1.	Практичні заняття	5	4	20
2.	Контрольна робота (тести)	10	2	20
3.	Самостійна (творча) робота	10	4	40
4.	Реферат	20	1	20
	Підсумковий рейтинговий бал			100

Порядок переведення рейтингових показників в європейські оцінки ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		екзамен	залік
A	90-100 відмінно	5 (відмінно)	зараховано
B	80-89 дуже добре	4 (добре)	
C	70-79 добре		
D	65-69 задовільно	3 (задовільно)	
E	60-64 достатньо		
F	35-59 незадовільно з можливістю повторного складання	2 (незадовільно)	не зараховано
FX	1-34 незадовільно з обов'язковим повторним курсом		

V. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ТА КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Приклади тестових питань до модуля I

1. У період введення християнства у Київській Русі прибічниками християнства язичництво називали:
 - а) бісівською вірою;
 - б) істинною вірою;
 - в) богооткровенною вірою.
2. Православні полемісти кінця XVI початку XVII вказували на тісний зв'язок православної традиції та:
 - а) руської людності;
 - б) пруської людності;
 - в) польської людності.

Приклади тестових питань до модуля II

3. М. Грушевський вважав що в українському селі ще до недавнього часу майже всюди ми зустрічали феномен:
 - а) одновір'я;
 - б) двовір'я;
 - в) п'ятивір'я.
4. І. Огієнко вказував на те, що українське православ'я:
 - а) має унікальні риси;
 - б) немає унікальних рис;
 - в) має ті ж самі риси що і московська церква.

VI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Академічне релігієзнавство України: історія і сьогодення. – К., 2006.
2. Академічне релігієзнавство. Підручник. За ред. А.Колодного. – К., 2000.
3. Боголюбов Н. Философия религии. – К., 1915.
4. Грушевський М. З історії релігійної думки на Україні. – К., 1992.
5. Грушевський М., Левицький О. Розвідки про церковні відносини на Україні-Руси XVI-XVIII в. – Львів, 1991.
6. Дорошенко Д. Історія християнської Церкви. – Вінніпег, 1949.
7. Драгоманов М. Оповіді про заздрих богів. – Львів, 1991.
8. Драгоманов М.П. Літературно-публіцистичні праці: У 2 т. – К., 1971.
9. Дулуман Є.К. Релігія як соціально-історичний феномен. – К., 1974.
10. Классики мирового религиоведения. Антология. - Т. 1. – М., 1996.
11. Колодний А. Филипович Л. Релігійна духовність українців: вияви, постаті, стан. – Львів, 1996.
12. Колодний А.М. Релігієзнавча думка України: її історія і сьогодення // Академічне релігієзнавство України: історія і сьогодення. – К., 2006. – С. 8-18.
13. Костомаров М. Слов'янська міфологія. – К., 1994.
14. Кримський А.Ю. Мусульманство і його будучність. – Львів, 1904.
15. Липинський В. Релігія і Церква в історії України. – К., 1993.
16. Лобовик Б. Религиозное сознание и его особенности. – К., 1986.
17. Лужницький Г. Українська Церква між Сходом і Заходом. – Філадельфія, 1954.
18. Мистика. Релігія. Наука. Классики мирового религиоведения. Антология. - Т. 1. – М., 1998.
19. митр. Іларіон (Огієнко). Дохристиянські вірування українського народу. – К., 1992.
20. Нагаєвський І. Історія Римських Вселенських Архієреїв: Частина IV – Львів: Місіонер, 1999.
21. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. – К., 1992.
22. Огієнко І. Українська Церква. – К., 1993.
23. Панков Г. Філософія релігії у богословській полеміці початку XX ст. // Людина і світ. – 2003. № 3. – С. 20-25.
24. Попович М. Нарис історії культури України. – К., 1998.

25. Поснов М.Э. До-христианский и вне-христианский гнозис // Гностики или «о лжеименном знании». – К., 1996. – С. 11-29.
26. Поснов М.Э. История Христианской Церкви (до разделения Церквей – 1054 г.). – К., 1991.
27. Поснов М.Э. Христианский гностицизм // Гностики или «о лжеименном знании». – К., 1996. – С. 125-170.
28. Потебня А. Слово и миф. – М., 1989.
29. Потебня А.А. Из записок по теории словесности. – Харьков, 1905.
30. Релігієзнавчий словник. – К., 1996.
31. Річинський А. Проблеми української релігійної свідомості. – Тернопіль, 2002.
32. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів: У 2 т. – К., 1973.
33. Ульяновський В. Історія церкви і релігійної думки в Україні. – К., 1993.
34. Федорів Ю. Історія Церкви в Україні. – Торонто, 1967.
35. Франко І. Збір. творів: У 50 т. – К., 1986. - Т. 45.
36. Франко І. Сотворення світу. – К., 2004.
37. Шевченко В. Православно-католицька полеміка та проблеми унійності в житті Русі-України доберестейського періоду. – К., 2002.
38. Юркевич П. Вибране. – К., 1993.

Додаткова література

39. Арсен Річинський – ідеолог Українського Православ'я. Науковий збірник. – К.-Тернопіль, 1998.
40. Арсен Річинський – видатний український громадський діяч і науковець-релігієзнавець. Науковий збірник. Спецвипуск журналу Українське релігієзнавство. - №41. – К., 2006.
41. Великий А. З літопису християнської України. В 10-ти кн. – Рим, 1968-1988.
42. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви. В 4-х т. Нью-Йорк – Бавид-Брук – К., 1990.
43. Глаголев С. Про філософію релігії Н.Боголюбова. – Філософія релігії // Богословский вестник. – 1897. №№5-7.
44. Глаголев С.С. Религия как предмет исторического и философского изучения // Богословский вестник. – 1897. - №5. – С. 286-303; №6. – С. 427-440.; №7. – С. 76-95.
45. Горохов Д. К вопросу о предмете христианской апологетики и о предметах христианского богословия вообще // Труды Киевской духовно й академии. – 1916. - №9-10.
46. Гудима А. Харизма Арсена Річинського. – Тернопіль, 2007.
47. Драгоманов М.П. Борьба за духовную власть и свободу совести в XVI-XVII ст. Вибране. – К., 1991.
48. Духовність – народів (до 110-річчя А.Річинського). Науковий збірник. – К., 2002.
49. Єленський В.Є. Релігія після комунізму. – К., 2002.
50. Здіорук С. Суспільно-релігійні відносини: виклики Україні XXI століття. – К., 2005.
51. Колодний А. Україна в її релігійних виявах. – Львів, 2005.
52. Колодний А., Киришко М., Филипович Л. Митрополит Іларіон (Огієнко). – Львів, 1993.
53. Кондратик Л., Кондратик О. «Українське християнство» Михайла Грушевського. Монографія. – Луцьк, 2006.
54. Костомаров М.І. Закон Божий: Книга буття українського народу. – К., 1991.
55. Крымский А. Источники для истории Мохаммеда и литература о нем. – М., 1902.
56. Крымський А. О книге пастора Иоганна Гаури «Ислам в его влиянии на жизнь его последователей». – М., 1896.
57. Крымский А.Е. История мусульманства. Самостоятельные очерки, обработки и дополнительные переводы из Дози и Гольдциэра. – М., 1904.
58. Крымский А.Е. Суры старейшего периода. Перевод и объяснения // Лекции по Корану, читанные в 1905 г. Приложение к «Истории мусульманства». – М., 1905.
59. Липинський В.К. Україна на переломі. – К., 1997.
60. Лобовик Б.А. Религия как социальное явление. – К., 1982.
61. Мораль. Релігія. Освіта. Науковий збірник. – К., 2005.
62. Нагаєвський І. Католицька Церква в минулому і сучасному Україні. - Філадельфія, 1950.
63. Огієнко І. Берестейська унія 1595-1596 року. – Вінніпег, 1993.
64. Огієнковські читання. Науковий збірник. – К., 1997.
65. Панков Г.Д. Философская апологетика религии. Из истории академической православной мысли XIX – начала XX ст.: опыт философско-теологического обоснования религии (В.Д. Кудревцев-Платонов, П.Я. Светлов, В.И. Несмелов, М.М. Тареев). – Харьков, 2005.
66. Поснов М.Э. Гностицизм II-го века и победа христианства над ним. – К., 1917.
67. Релігія і нація в суспільному житті України і світу. – К., 2006.
68. Саган О. Національні прояви православ'я: український аспект. – К., 2001.

69. С.П. Библиографическая заметка. О книге профессора университета св. Владимира Н. Боголюбова «Философия религии» // Труды Киевской духовной академии. – 1916. - №9-10.
70. Филипович Л. Дудар Н. Нові релігійні течії України: огляд, документи, переклади. – К., 2001.
71. Филипович Л. Етнологія релігії. – К., 2000.
72. Франко І. Монолог атеїста. – Львів, 1973.
73. Франко І. Про Ватікан, унію та католицизм. – К., 1981.
74. Франко І. Радикали і релігія. – Львів, 1898.
75. Холопов И. Основы философии религии // Христианское четие. – 1915. - №9. – С. 1122- 1134; №10-11. – С. 1288-1316.
76. Християнство в контексті історії та культури України. – К., 1997.
77. Чубатий М. Історія християнства на Русі-Україні. – Рим-Нью-Йорк, 1965.
78. Юркевич П. З рукописної спадщини. – К., 1999.
79. Юркевич П. Философские произведения. – М., 1990.
80. Яремко М. Православіє і Світова рада церков. – Вінніпег, 1956.

VII. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Предмет, завдання і структура курсу «Релігієзнавча думка в Україні».
2. Релігієзнавча думка України в контексті світового релігієзнавства.
3. Курс «Релігієзнавча думка в Україні» у системі релігієзнавчої освіти.
 1. Нормативний підхід у характеристиці язичництва у літературних пам'ятках Київської Русі.
 2. Етнорелігійна складова православно-католицької полеміки кінця XVI - початку XVII ст.
 3. Проблема співвідношення віри та розуму як предмет філософсько-богословської рефлексії викладачів Києво-Могилянської академії.
4. Виявлення внутрішньої та зовнішньої складових релігії у концепції Г.Сковороди.
5. Дослідження слов'янської міфології М. Костомаровим.
6. Проблеми філософії релігії у творчості П. Юркевича.
7. Проблема релігії у контексті лінгвістичної теорії О. Потебні.
8. Релігія як продукт культурно-історичного процесу у творчості М. Драгоманова.
9. Релігієзнавча проблематика у спадщині І. Франка.
10. Реконструкція світогляду та міфологічних уявлень давніх слов'ян у творчості І. Нечуя-Левицького.
11. Конфронтація релігії та науки (за І.Франком).
12. Проблема авторства П'ятикнижжя Мойсея (за І.Франком).
13. Аналіз творення світу за Старим Завітом (за І.Франком).
14. Спільні риси космологічних уявлень в давніх релігіях Близького Сходу (за І.Франком).
15. Дослідження історії релігії та релігійної думки в Україні М. Грушевським.
16. Осмислення ролі релігії у суспільному житті у спадщині В. Липинського.
17. Історія релігії та церкви у творчому спадку І. Огієнко.
18. Дослідження історії християнства та гностицизму М. Пасновим.
19. Релігія у формуванні національної свідомості українців у творчості А. Річинського.
20. Ісламознавчі дослідження А. Кримського.
21. Специфічні риси дохристиянського гностицизму (за М.Пасновим).
22. Спільні та відмінні риси східного та західного гностицизму (за М.Пасновим).
23. Причини перемоги християнства гностицизму (за М.Пасновим).
24. Філософія релігії та богословська апологетика як способи осягнення релігії (за М. Боголюбовим).
25. Структура, методи та характер дослідження філософії релігії (за М. Боголюбовим).
26. Проблема класифікації релігій (за М. Боголюбовим).
27. Принципи дослідження філософії релігії (за М. Боголюбовим).
28. Історичні та онтологічні напрями дослідження релігії (за М. Боголюбовим).
29. Обґрунтування актуальності соціологічного методу дослідження релігії (за М. Боголюбовим).
30. Релігієзнавство у структурі наукового атеїзму.
31. Характерні риси науки про релігію в УРСР.
32. Проблема з'ясування коренів релігії у релігієзнавстві періоду УРСР.
33. Виявлення сутності та структури релігії у релігієзнавстві періоду УРСР.
34. Функціональний прояв релігії у релігієзнавстві періоду УРСР.
35. Історичні типи та форми релігії у релігієзнавстві періоду УРСР.
36. Релігія як форма суспільної свідомості (за Є. Дулуманом).

37. Складові елементи релігії (за Є.Дулуманом).
38. Генезис та відтворення релігії (за Є.Дулуманом).
39. Характерні риси дослідження історії християнства в українській діаспорі.
40. Проблема хрещення Київської Русі у дослідженнях української діаспори.
41. Аналіз причин та наслідків Берестейської унії у дослідженнях української діаспори.
42. Підпорядкування Київської митрополії Московській патріархії: причини та наслідки (за дослідженнями української діаспори).
43. Хрещення Русі та заснування київської митрополії (за Ю.Федорівим).
44. Криза православної церкви у XVI ст. (за Ю.Федорівим).
45. Передумови та наслідки підпорядкування Київської митрополії Московській патріархії (за Ю.Федорівим).
46. Інституалізація українського релігієзнавства: виникнення наукових та навчальних центрів.
47. Критичне переосмислення наукових здобутків радянської доби.
48. Проблемне поле сучасних релігієзнавчих досліджень в Україні.
49. Філософія релігії: з'ясування раціонального потенціалу феномену релігії (за Академічним релігієзнавством).
50. Феноменологія релігії: виявлення аісторичної (універсальної) структури релігії (за Академічним релігієзнавством).
51. Релігійні почуття, переживання та досвід як основні проблеми дослідження психологія релігії (за Академічним релігієзнавством).
52. Функціонування релігії у суспільстві як основний предмет соціології релігії (за Академічним релігієзнавством).
53. Історія релігії: дослідження історичних форм релігії та взаємозв'язків між ними (за Академічним релігієзнавством).